

ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Столярчук Ю.М.
Науковий керівник: Малік М.Й.

Наведено результати дослідження теоретичних положень відтворення основних засобів. Встановлено, що в економічній літературі відсутнє чітке трактування слова відтворення. Висвітлено результати дослідження стану, динаміки руху і процесу відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району Вінницької області.

Вступ. Ефективний розвиток сільського господарства значною мірою залежить від стану матеріально-технічної бази та її головної ланки – основних засобів, їхнього якісного складу раціонального співвідношення та відтворення.

Основні засоби є основою продуктивних сил сільського господарства. Вони забезпечують належний рівень і темпи зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції.

В нинішній час особливу увагу необхідно приділяти процесу відтворення основних засобів, оскільки виробництво високоякісної та конкурентоспроможної продукції, мінімізація виробничих витрат, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва можливе при оптимальній структурі основного капіталу, забезпеченні процесу його відтворення.

Дослідженням проблеми відтворення і використання основного капіталу займаються провідні вітчизняні вчені: Андрійчук В.Г., Баранов Д.А., Будавай В.Ю., Кисіль М.І., Ковальов А.Ф., Котковський В.С. [1], Натаров М.В., Палтерович Д.М., Пасько О.В. [2], Підлісецький Г.М., Покропивний С.Ф., Прядко В.В. [3], Саблук П.Т., Старицький Т.М. [4, 5], Швець Н.В. [6] та інші. Ними розроблені окремі методичні підходи до обґрунтування складу, оцінки ефективності використання основного капіталу.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів відтворення основних засобів, вивчення наявного стану і динаміки руху основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району Вінницької області, та зокрема, окремих аграрних формувань зазначеного району, дослідження процесу їхнього відтворення.

Результати. Процес відтворення характеризується оновленням основних засобів. В економічній літературі відсутнє чітке трактування категорії “оновлення”, що перешкоджає однозначній характеристиці процесу розширеного відтворення й оцінці технічного стану основних засобів.

Відтворення основних засобів за В.С. Котковським являє собою інтегровану, органічно пов’язану цілісну систему економічних, організаційних і правових форм та методів господарювання, спрямованих на впровадження прогресивної і принципово нової техніки, комплексної модернізації основного капіталу [1, С. 4-7].

Інший економіст – О.В. Пасько – вважає, що відтворення основних засобів – це процес, що складається з двох груп чинників: ендогенних (розмір нарахованої амортизації, відповідність суми нарахованої амортизації, конкурентної стратегії підприємства, використання нарахованої суми амортизаційних коштів), які перебувають у сфері впливу конкретного підприємства, та екзогенних (уряд, економіка, технологія, суспільство), які перебувають у сфері впливу державних органів управління [2, С. 4-16].

Незважаючи на кризовий стан економіки країни, загальну фінансову неспроможність сільськогосподарських товаровиробників дослідження стану та динаміки основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району показує, що їхня наявність щорічно збільшується (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району Вінницької області, тис. грн.

Показник	Наявність на початок року	Надходження за рік	Коефіцієнт оновлення, %	Вибуття за рік	Коефіцієнт ліквідації, %	Наявність на кінець року	Коефіцієнт зростання, %
В середньому по с.-г. підприємствах Чечельницького р-ну							
2006р.	33419,7	11210,0	26,67	2630,0	7,87	42000,4	125,68
2007р.	42000,4	5613,0	12,27	1860,0	4,43	45753,2	108,94
2008р.	45753,0	7750,0	15,33	2940,0	6,43	50563,0	110,5
СТОВ “АФ “Вербка”							
2006р.	8906,0	1285,0	14,53	1347,0	15,12	8844,0	99,30
2007р.	8833,0	3670,0	33,79	1652,0	18,68	10862,0	122,82
2008р.	10862,0	169,0	1,58	113,0	1,04	10686,0	98,38
СТОВ “АФ “Ольгопіль”							
2006р.	13433,4	4757,5	26,82	455,2	3,39	17735,7	132,03
2007р.	17735,7	1842,8	9,85	862,4	4,86	18716,1	105,53
2008р.	18384,0	4229,0	18,73	38,0	0,21	22575,0	122,80

Для забезпечення безперервного процесу відтворення основних засобів у необхідній підприємству структури необхідне формування спеціальних фондів відшкодування, які б забезпечували покриття витрат на просте відтворення та нарахування зносу [3, С. 4-8]. Формування спеціальних фондів на підприємствах є недоцільним, тому що безперервність процесу відтворення можна забезпечити мобілізацією і цільовим використанням коштів амортизаційного фонду.

Т.М. Старицький стверджує, що відтворення основного капіталу – це процес постійного повторення його виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки в робочому стані через здійснення ремонтів і відновлення в натурі. При аналізі відтворення основного капіталу він пропонує застосовувати показники його руху (коефіцієнт обороту, коефіцієнт зростання, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт сукупного відтворення), стану (коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності) та ефективності використання [4, С. 4-7; 5, С. 56-60]. На наш погляд, при здійсненні процесу відтворення достатньо застосовувати показники руху (коефіцієнт зростання, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт ліквідації), стану (коефіцієнт зносу) та ефективності використання (виробництво валової продукції та валового доходу з одиниці земельної площі й з розрахунку на середньорічного працівника, фондівіддача, фондомісткість продукції) основних засобів.

Н.В. Швець визначає сутність відтворення як безперервний процес формування, забезпечення працездатного стану й розвитку основних засобів підприємства згідно з його стратегічними орієнтирами [6, С. 3-5].

Динаміка руху основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району за 2006-2008 роки характеризує їхнє збільшення на 20,40%. Динаміка щорічних надходжень основних засобів характеризується помітним зменшенням. У 2008 році порівняно з 2006 роком надходження основних засобів зменшилось на 31%, а вибуття збільшилось на 11,78%. Перевищення вартості основних засобів, що надійшли, над вибулими основними засобами призвело до помітного збільшення наявних основних засобів сільськогосподарства на кінець досліджуваного періоду. Динаміка руху основних засобів в розрізі сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю “АФ Вербка” та “АФ Ольгопіль” за 2006-2008 роки характеризує їхнє збільшення на 22,0 і 36,9% відповідно. Суттєво збільшилась вартість основних засобів як на початок так і на кінець аналізованого періоду. Так, на початок 2008 року наявних основних засобів було на 21,96 і 36,85% більше, ніж в 2006 році відповідно. Проте надходження основних засобів в СТОВ “АФ “Вербка” у 2008 році зменшилось в 7,6 рази порівняно з 2006 роком. В 11,9 рази зменшилось вибуття основних фондів. В СТОВ “АФ “Ольгопіль” протягом досліджуваного періоду надходження основних засобів зменшилось лише на 11,9%, вибуття – на 92%.

Значно зросла вартість основних засобів на кінець року. Коефіцієнт зростання в СТОВ “АФ “Вербка” у 2008 році порівняно з 2006 роком зменшився на 1%, в СТОВ “АФ “Ольгопіль” – на 10%, в середньому по сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району – на 15,1%.

Дані таблиці також свідчать, що існуючі темпи оновлення та ліквідації основних засобів дають змогу призупинити процес їхнього старіння. Тобто, рівень використання і відтворення основних засобів в господарствах Чечельницького району Вінницької області є позитивний.

Складна фінансова ситуація аграрних товаровиробників, низькі ціни на сільськогосподарську продукцію, диспаритет цін та інші чинники сприяють тому що обсяги власних традиційних джерел формування основних засобів зменшуються (табл. 2).

Дані таблиці показують, що в сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району внаслідок збиткового ведення господарської діяльності сума власних джерел оновлення основних засобів в 2007 році була від’ємною. Більша частина власних грошових коштів направляється на фінансування оборотного капіталу та поточних потреб. В розрізі двох прибуткових господарств вказаного району – СТОВ “АФ “Ольгопіль” і СТОВ “АФ “Вербка” – ситуація дещо відмінна. Вони достатньо забезпечені власними коштами для постійного оновлення основного капіталу. Сума власних джерел відтворення основних засобів перевищує річну суму амортизації в 5-8 та 4-4,5 разів відповідно.

Таблиця 2

Динаміка власних джерел оновлення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району, тис. грн.

Показник	Сума амортизаційних відрахувань	Чистий прибуток	Разом власних джерел
В середньому по с.-г. підприємствах Чечельницького району			
2006 рік	1847,7	8916,8	10764,5
2007 рік	2927,9	-4717,8	-1789,9
2008 рік	2699,0	10636,0	13335,0
СТОВ “АФ “Вербка”			
2006 рік	121,0	416,0	537,0
2007 рік	176,0	412,0	588,0
2008 рік	296,0	1048,0	1344,0
СТОВ “АФ “Ольгопіль”			
2006 рік	637,6	2564,8	3202,4
2007 рік	926,6	317,5	1244,1
2008 рік	744,0	5147,0	5891,0

Спільною проблемою для всіх об’єктів нашого дослідження є недостатність амортизаційних

відрахувань на відтворення основних засобів. Питома вага амортизаційних відрахувань у виробничих витратах сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району Вінницької області залишається ще низькою (табл. 3).

Таблиця 3
Балансова вартість основних засобів та амортизаційні відрахування у сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району

Показник	Балансова вартість, тис. грн.	Річна сума амортизації, тис. грн.	Частка амортизації у балансовій вартості основних засобів, %	Можливий термін відновлення основних засобів, років
В середньому по с.-г. підприємствах Чечельницького району				
2006 рік	18638,0	1847,7	9,92	10
2007 рік	27149,0	2927,9	10,78	9
2008 рік	31294,0	2699,0	8,62	12
СТОВ "АФ "Вербка"				
2006 рік	5395,0	121,0	2,24	45
2007 рік	7354,0	176,0	2,39	42
2008 рік	6882,0	296,0	4,30	23
СТОВ "АФ "Ольгопіль"				
2006 рік	11567,7	637,5	5,51	18
2007 рік	12304,2	926,6	7,53	13
2008 рік	15457,0	744,0	4,81	21

Дослідження показали, що частка амортизаційних відрахувань до балансової вартості основних засобів в сільськогосподарських підприємствах Чечельницького району становлять в середньому від 8,62 до 10,8%, а в СТОВ "АФ "Вербка" – 2,2-4,3%, в СТОВ "АФ "Ольгопіль" – 4,8-7,5% (табл. 3). При існуючих обсягах амортизаційних відрахувань термін простого відтворення основних засобів становить 9-12 років (господарства Чечельницького району), 23-45 років (СТОВ "АФ "Вербка"), 13-21 років (СТОВ "АФ "Ольгопіль"). Тому важливою умовою своєчасної заміни зношених основних засобів є формування й накопичення амортизаційного фонду в сільськогосподарських підприємствах.

Важливу роль у створенні збалансованої структури основних засобів сільськогосподарських підприємств відіграє інвестиційна політика, формування сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств Чечельницького району в 2008 році зменшилися на 1091 тис. грн. (СТОВ "АФ "Вербка") і 1554 тис. грн. – СТОВ "АФ "Ольгопіль" (табл. 4).

Обсяги інвестицій з розрахунку на 1 га угідь в 2008 році порівняно з 2006 роком зменшилися на 81 і 50% відповідно у зв'язку з трансформацією сільськогосподарських угідь; інвестиції з розрахунку на 1000 грн. середньорічної вартості основних засобів становили 23,95 і 164,26 грн.

Аналіз динаміки інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств Чечельницького району характеризує тенденцію до їх коливання. Але загалом за абсолютним значенням вони є достатніми для процесу відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 4
Інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств, тис. грн.

Показник	СТОВ "АФ"Вербка"			СТОВ "АФ"Ольгопіль"		
	2006р.	2007р.	2008р.	2006р.	2007р.	2008р.
Капітальне будівництво	64,0	73,0	-	294,3	253,0	559,0
Придбання (виготовлення) основних засобів	1212,0	2913,0	-	4623,8	1697,8	2805
Придбання (виготовлення) інших необоротних активів	-	-	127,0	-	-	-
Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів	73,0	50,0	89,0	-	-	-
Інші інвестиції	-	-	42,0	-	-	-
Усього інвестицій	1349,0	3036,0	258,0	4918,1	1950,8	3364,0
Теж на: 1га с.-г. угідь	0,53	0,99	0,1	1,28	0,41	0,64
1000 грн. основних засобів, грн.	152,00	308,13	23,95	315,57	107,03	164,26

Висновки. Проведений аналіз стану, руху, використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Чечельницького району Вінницької області в цілому показав, що оновлення основних засобів проводиться в достатній мірі. В складній фінансово-економічній ситуації господарства самостійно фінансують інвестиційно-інноваційні процеси. Це сприяє тому, що рівень зношення

основних засобів не перевищує 30-35% як загалом по району так і в розрізі окремих господарств.

Література

1. Котковський В.С. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення на підприємствах залізничної промисловості України: Автореф. дис. канд. екон. наук / Київський національний економічний університет. – К., 2001. – 16 с.
2. Пасько О.В. Відтворення основних засобів аграрних підприємств в сучасних умовах. – Суми: Козацький вал, 2004. – 102 с.
3. Прядко В.В. Проблеми відтворення виробничих процесів у молочній промисловості України на сучасному етапі: Автореф. дис. канд. наук / Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 1999. – 22 с.
4. Старицький Т.М. Рациональне відтворення основного капіталу в сільському господарстві: Автореф. дис. канд. наук / ННЦ “Інститут аграрної економіки” УААН. – К., 2006. – 22 с.
5. Старицький Т.М. Методичні основи економічної діагностики відтворення і ефективного використання основного капіталу // АгроІнКом. – 2005. - № 7. – С. 56-60.
6. Швець Н.В. Організаційно-економічний механізм управління відтворенням основних засобів підприємства: Автореф. дис. канд. наук / Національний гірничий університет. – Дніпропетровськ., 2006. – 16 с.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ФІНАНСОВОГО ЗДОРОВ'Я ПІДПРИЄМСТВА

Тичко Т.С.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Томчук О.Ф.

У статті розглянуто основні елементи діагностики фінансового стану підприємства, ґрунтовано фактори впливу на нього.

Постановка проблеми. Реальні умови функціонування підприємства обумовлюють необхідність проведення об'єктивного і всебічного аналізу результату його фінансово-господарської діяльності, що дозволяє визначити особливості його діяльності, недоліки в роботі і причини їх виникнення, а також на основі отриманих результатів зробити конкретні рекомендації з оптимізації діяльності. Фінансовий аналіз являє собою спосіб нагромадження, трансформації і використання інформації фінансового характеру.

Поставити правильний діагноз підприємству, визначити, у якому стані воно перебуває і які передумови в нього є для подальшого розвитку, можна за допомогою методичних прийомів діагностування.

Аналіз останніх досліджень. Ця проблема досить часто привертала увагу багатьох дослідників, але незважаючи на важливість цього основоположного питання, дотепер серед аналітиків нема однастайності з приводу методики проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Свого часу даною проблемою займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як М.І. Баканов, І.І. Каракоз, А.І. Муравйов, Є.В. Мних, В.О. Подольська, В.І. Самборський, А.Б. Сіверський, Р.С. Сайфулін, Ю.С. Цал – Цалко, А.Д. Шеремет, О.В. Яріш та ін.

Завдання дослідження. Метою написання даної статті являється відстеження діагностики фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. Під діагностикою фінансового стану підприємства розуміють оцінку його стану і напрями змін його в майбутньому на основі детального аналізу фінансових показників за визначений період часу.

Стійкість роботи підприємства може бути забезпечена наявністю потенціалу, перш за все економічного потенціалу, як у кількісному виразі, так і якісній його складовій, тобто стійкістю фінансового стану.

Прийняття управлінських рішень базується, як відомо, на результатах економічного аналізу. Для забезпечення стійкості фінансового стану економічного суб'єкта необхідно не тільки раціонально розмістити наявні фінансові ресурси, а й використовувати їх ефективно.

Одержання достовірної та повної інформації про фінансовий стан є досить складною задачею для кожного підприємства. Основним джерелом такої інформації є фінансова звітність підприємства, що відображає на визначену дату, чим дане підприємство володіє і за рахунок яких джерел сформована його власність.

Фінансовий стан підприємства може бути задовільний або незадовільний.

Задовільний фінансовий стан – це стійка ліквідність, платоспроможність та фінансова стійкість підприємства, його забезпеченість власними оборотними засобами та ефективне використання ресурсів підприємства. Незадовільний фінансовий стан – характеризується неефективним розміщенням ресурсів та неефективним використанням їх, незадовільною платоспроможністю підприємства, наявністю простроченої заборгованості перед бюджетом, з заробітної плати, недостатньою фінансовою стійкістю у зв'язку з несприятливими тенденціями розвитку виробництва та збуту продукції підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства має три основні цілі:

перша – оцінити минулу фінансову діяльність підприємства;

друга – підготувати інформацію, необхідну для прогнозування майбутньої діяльності підприємства;